

ne 13/9, 19:00 hod.

Lomnice

kostel Navštívení Panny Marie

Ensemble Inégal

Gabriela Eibenová

Canto I

Daniela Čermáková

Canto II

Lenka Torgersen, Simona Tydlitátová

housle

Petr Mašlaň

violoncello

Jan Čižmář

theorba

Adam Viktora

umělecký vedoucí, varhanní pozitiv

Ve spolupráci s městem Tišnov

TIŠNOV

program

Adam Václav Michna z Otradovic (1600–1676)

Loutna česká

v svátek, v pátek, v kostele, při stole, jak se líbí, v každou chvíli radostně, žalostně, spasitelně zníci. Složená a vydaná od Adama Michny z Otradovic Jindřichohradeckého. Léta Páně 1653.

- I. Předmluva. *Kdo by tě chváliti žádal*
- II. Povolání duchovní nevěsty. *Dialogus. Byly tři někdy bohyně*
- III. Matky Boží slavná nadání. *Ó vinšovaná hodino*
- IV. Svadební prstýnek. *Kleopatra, hrdá žena*
- V. Panenská láska. *Sem, všickni lidé přistupte*
- VI. Žehnání s světem. *Ach, jak ve mně srdce hoří!*
- VII. Duchovní svadební lázeň.
Díl první: *Již jest lázeň zatopena*
Díl druhý: *Petr zapřel svého Pána*
- VIII. Duši věno. *Povstaň, srdce milující*
- IX. Andělské přátelství. *Nebeští kavalérové, vinšujte štěstí*
- X. Svadební věneček. *Posypte mne s kvítkami, s ruží a s lilium*
- XI. Den svadební. *Začněte, panny, zpívat!*
- XII. Domácí vojna mezi duší a tělem. *Kdež pospícháš, hříšné tělo?*
- XIII. Smutek bláznivých panen. *Ó žalostné dřímání*

Díky unikátnímu nálezů dobového tisku partu prvních houslí muzikologem Petrem Daňkem roku 2014 mohl Adam Viktora rekonstruovat hlas druhých houslí a představit publiku toto Michnovo dílo v jeho původní podobě. Poprvé byla Loutna česká v rekonstruované podobě provedena dne 23. prosince 2014 dnešním protagonistou, souborem Ensemble Inégal pod vedením Adama Viktory, a to v rámci koncertního cyklu České hudební baroko – objevy a překvapení v Rytířském sále Velkopřevorského paláce v Praze. Světovou premiéru CD nahrávky realizoval Ensemble Inégal v březnu roku 2015 pro vydavatelství NIBIRU v kapli Piaristického kláštera ve Slaném, tedy v objektu, kde došlo k cennému nálezů partu prvních houslí.

Pravděpodobně nejznámější sbírkou českého baroka je soubor písní *Loutna česká* z roku 1653. Jejím autorem je **Adam Václav Michna z Otradovic** (asi 30. 6. 1600 – 16. 10. 1676), skladatel, básník a praktický hudebník, který žil po celý život v Jindřichově Hradci. Sbíрка obsahuje 13 písní komponovaných s představou jejich návaznosti, tedy jako písňový cyklus. Určena byla nejspíše pro domácí provozování, i když její obsah je velice duchovní. Písňe znázorňují svatbu lidské duše ve třech fázích tohoto obřadu: při námluvách, zasnubách a během svatebního veselí. Podobně jako skladby z barokních českých kancionálů, jsou

i tyto písňe strofické. Každá z nich je podložena řadou veršů, které osobitou češtinou, plnou lidových slov, rčení a obrátů, metafor a biblických citací, líčí svébytný děj a souvislosti duchovního sňatku. Sbíрка je historicky mimořádná a významná. A to z pohledu hudebního i literárního. Poprvé v dějinách české kultury totiž přináší typ tzv. ritornelové písňe v českém jazyce, kdy jednotlivé části cyklu jsou uvozovány instrumentálními předeherami neboli ritornely. Výjimečná je i obsahově, neboť text je nesen zvláštním erotickým mysticismem s prvky lidovosti. *Loutna* díky užití češtiny patří i mezi významné literární památky českého baroka. Tematicky navazuje na v baroku velmi důležitý mariánský kult, reaguje však i na dobově aktuální tereziánskou mystiku, reflektuje však kupříkladu i Píseň písní a různé antické příběhy. Zajímavá je i četnými odkazy k motivům ryze přírodním a obecně lidským. Písňe z této sbírky žijí v české hudební kultuře po staletí. Přebírány byly do četných vydání oblíbených tištěných lidových kancionálů *Václava Holana Rovenského* a *Matěje Václava Šteyera*. Žily však i prostřednictvím opisů a pozoruhodně se šířily a dodnes šíří mezi zpěváky a hudebníky a to často bez vědomí jejich původního poslání.

Sbířku našel ve 20. letech minulého století muzikolog *Emilián Trola*. Nebyla však úplná. Obsahovala v podobě dobového opisu z druhé poloviny 17. století pouze part varhanního kontinua a jeden vokální hlas všech písní. Vedle toho Trola identifikoval i tisk varhanního partu celé sbírky v knihovně strahovského kláštera v Praze. Z těchto neúplných pramenů vydal v roce 1943 první edici, či spíše rekonstrukci sbírky. Začlenil do ní pouze písňe, protože pro instrumentální mezihry neměl dostatečné prameny.

V šedesátých letech minulého století byl v Soběslavi nalezen další pramen k Michnově sbírce *Loutna česká* a to tištěné particello, které obsahovalo dva vokální hlasy písní a jejich varhanní doprovod. Tento tisk byl podkladem nové

edice písňových částí sbírky *Martina Horyny* (1984), která se stala impulzem pro četné interpretace a úpravy, včetně pokusu *Michala Pospíšila* o dokomponování meziher a instrumentálních partů (1998).

Ve fondu Vlastivědného muzea ve Slaném je umístěn i knižní fond bývalého františkánského a piaristického kláštera. Mezi četnými cennými historickými svazky se v něm nachází i velmi vzácný konvolut tří hudebních tisků vokální polyfonie z počátku 17. století. V basovém svazku tohoto konvolutu byl v lednu roku 2014 nalezen tisk partu prvních houslí (*Violino primo*) k Michnově sbírce *Loutna česká*. Jedná se o unikát, který doposud nebyl doložen v žádném jiném archivu či knihovně v Evropě. Objevený pramen patří do souboru instrumentálních hlasů, které spolu se zmíněným particellem uloženým dnes v Soběslavi tvořily kompletní sbírku. Nově objevený part prvních houslí byl zásadním pramenem pro kompletní poznání, rekonstrukci a novou nahrávku Michnovy *Loutny české*, neboť společně se strahovským tiskem varhanního partu jednoznačněji vymezuje melodicko-harmonický základ ritornelů a zároveň nám mnohé napovídá i o způsobu užití nástrojů v písních celé sbírky.

Petr Daněk

Sopranistka **Gabriela Eibenová** se věnuje zpěvu od dětství, kdy se stala vítězkou četných pěveckých soutěží. Její první učitelkou byla Libuše Tomišková, na Pražské konzervatoři Luděk Löbl, později studovala u Julie Kennard v Londýně, dnes se zdokonaluje u Magdaleny Hajóssyové. Ke staré hudbě ji přivedl anglický tenorista a pedagog James Griffett. Po absolutoriu na konzervatoři získala stipendium na letní školu staré hudby v anglickém Dartingtonu, následovalo mnoho seminářů s prvotřídními pěvci a pedagogy jako např. James Griffett, Howard Crook, Peter Kooy, Peter Mikuláš. Gabriela začala spolupracovat se

soubory staré hudby u nás i v zahraničí (Pražští Madrigalisté, Capella Regia, Musica Florea, Collegium Marianum, Collegium Vocale 1704, Arte Dei Suonatori, Orquestra Barroca de Sevigla). Kromě staré hudby se věnovala spolupráci se symfonickými tělesy, účinkování na divadelních scénách, písňovým recitálům a soudobé hudbě. Od roku 2000 se věnuje intenzivně svému domovskému souboru Ensemble Inégal, s nímž koncertuje na významných festivalech po celé Evropě. Natočila přes 30 CD nahrávek.

Altistka **Daniela Čermáková** vystudovala zpěv na konzervatoři v Brně, teorii a provozovací praxi staré hudby – obor zpěv na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, dále pak hlasovou a hudební výchovu na Pedagogické fakultě MU. Po absolvování konzervatoře v roce 1998 se začala zabývat interpretací skladeb 16.–18. století a tomuto profesnímu zaměření se více méně věnuje dodnes. Postupně svůj zájem rozšířila také o hudbu středověku. Je členkou souboru Collegium Vocale 1704, souborů Capella Mariana a Tiburtina ensemble, spolupracuje s mnoha dalšími tělesy staré hudby mj. i s Ensemble Inégal, Vystupuje na předních českých a evropských festivalech Od roku 2010 působí jako hlasatelka v Českém rozhlasu a moderátorka stanice Vltava. Věnuje se také moderování přímých rozhlasových přenosů a připravuje pořady zaměřené na starou hudbu.

Vokálně-instrumentální soubor **Ensemble Inégal** vznikl v roce 2000. Od počátku své činnosti se soustředí na provozování zapomenutých či neznámých děl minulosti. Ensemble Inégal vystupuje v rámci významných evropských hudebních festivalů (Pražské jaro, Musica Antiqua Brugy, Oude Muziek Utrecht, Lufthansa Festival London, Aschaffenburg Bachtage, Bach Festival Riga, opakovaně také náš festival), ale zároveň od roku 2007 pořádá i svoji koncertní řadu nazvanou České hudební baroko – objevy a překvapení, která je naplněna velice osobitou dramaturgií. Řada nahrávek (10 samostatných CD) a projektů Ensemble Inégal se dočkala skvělého ocenění laické veřejnosti i odborníků (Diapason d'or, IRR Outstanding, Goldberg 5 Stars aj.), kupříkladu v březnu roku 2004 byla nahrávka sakrálních skladeb Jana Josefa Ignáce Brentnera oceněna titulem CD měsíce německého časopisu Concerto. Za nahrávku oratoria *Il serpente di bronzo* Jana Dismase Zelenky soubor získal cenu Diapason d'or 2007. Posledním oceněním byla opět cena Diapason d'or 2014 za nahrávku díla Jana Dismase Zelenky *Missa Paschalis ZWV 7*.

Jak lze charakterizovat Ensemble Inégal? Ensemble Inégal je dílna, je to tvořivý organismus, který se proměňuje podle charakteru a rozsahu realizovaného projektu. Ensemble Inégal je stále znovu realizovaná myšlenka, naplňovaná idea, představa společenství lidí, kteří jsou mistři svého hlasu či nástroje a zároveň se nespokojí s tím, jak hráli včera. Ensemble Inégal je znovu obnovovaný pokus jak rozeznít poselství minulosti. Ensemble Inégal je tajné bratrstvo zasvěcených. Ensemble Inégal je souborem, který vždy překvapí. Ensemble Inégal je... inu, vždyť to uslyšíte sami.

foto: Dan Materna

Dirigent koncertu **Adam Viktora** je v mnoha ohledech mimořádnou hudební osobností dneška. Je nejen skvělým varhaníkem, hráčem na další klávesové nástroje, jako je i kupř. harmonium, ale zároveň i člověkem, který stále hledá a nachází krásu v hudbě minulých staletí. Jeho hledání je blízké posedlosti, která však druhé, tedy především spoluhráče a posluchače koncertů, obohacuje měrou nebývalou a často i nezapomenutelnou. Viktora je bytostným varhaníkem, který tento nástroj nejen ovládá prostřednictvím hry svých prstů a nohou, ale zároveň mimořádně rozumí duši i tělu tohoto královského nástroje. Jeho zájem a získané dovednosti ho předurčily k tomu, aby se aktivně zapojil i do nelehkého procesu restaurování významných historických varhan a jejich propagace. Adam Viktora je respektovaným uměleckým vedoucím Ensemble Inégal, souboru, s kterým již řadu let znovuoživuje hudbu minulosti, především barokního období. Jeho přístup k hudbě je přemýšlivý, důkladný a zároveň navýsost muzikantský. Výsledkem je celá řada koncertů, vystoupení a nahrávek, které ožívují unikátní doklady lidského talentu a tvořivosti. Velkou pozornost věnuje již řadu let géniu Jana Dismase Zelenky. Za opravdovost, s jakou Adam Viktora realizuje hudbu minulosti, byl již opakovaně odměněn, a to cenami světového významu.

Studoval na plzeňské konzervatoři a poté na Akademii múzických umění v Praze. Vzdělání si dále rozšířil soukromým studiem u Christopa Bosserta a na mistrovských interpretačních kurzech u skvělých mistrů varhanní hry, kupř. u Luigiho Ferdinanda Tagliaviniho, Hanse-Ola Erickssohna, Ewalda Koimanna či Hanse Haselböcka. V roce 2000 založil soubor Ensemble Inégal, s kterým pravidelně koncertuje a od roku 2007 pořádá Český varhanní festival. Varhanní hru vyučuje na Konzervatoři v Plzni a od roku 2007 také hudební teorii na Pražské konzervatoři. Jako sólista či vedoucí souboru Ensemble Inégal vystupuje v Čechách i v zahraničí.

Loutna česká

1. Předmluva

Kdo by tě chváliti žádal, Maria, Matko Boží:
ten by nemožného žádal, oučastný býti zboží.
Však nelze předce mlčeti, loutnu mou beru v ruce,
nedá mně láska mlčeti, žene mne k zpěvu prudce.
Ženichovi i Nevěště tuto mou loutnu vzdávám,
aby zněla v Sion městě, s ní se všecek oddávám.
A tak já začnu zpívati a na mou loutnu hráti:
hled', země, následovati a k loutně husle bráti.
Má se začíná muzika, panicove a panny, zpivejte,
hrejte, muzika jest dcery svatě Anny.

2. Povolání duchovní nevěsty. Dialogus.

Byly tři někdy bohyně, sešly se v jedné hodině.
Měla jablko nejpěknější z nich vzíti ta nejkrásnější.
Teď stojí z nebe mládenec, má zlaté jablko, má věnec,
v němž Boha na svět přináší, lidé do nebe přenáší.
Adam: Dal mně Bůh Evu manželku,
tu bych rád dal za milenku, kdyby to zas navrátila,
co jest svým pádem ztratila.
Anjel: V cestu Evu nevycházím, jiná jest,
k níž já přicházím, uvedla Eva neštěstí,
k mému jablku nemá štěstí.
Adam: Sem Sáro, Judit přemilá,
sem Rebeko roztomilá: jedna z vás jablko dostane,
tak naše hádka přestane.
Anjel: Ach, mejliš se, ó Adame, těm zlaté jablko nedáme,
Judita mně zastrašila, s krví ruku obarvila.
Neodpírej, šťastná matko, vezmi zlaté sobě jablko:
a porod' nám světa perlu, již panskou dá nebe berlu.

3. Matky Boží slavná nadání

Ó vinšovaná hodino, milé okamžení!
Ó přeradostná novino, libé vysvědčení!
Již jest den jednou přišela jednou
světu vyšel, všecek osvícený.
Povězte nám, kdo jest táto,
jenž světu vychází?
Ej, blýští se jako zlato, a k nám všem přichází.
Jako jitrní záře jest jasnost její tváře:
k níž slunce dochází.
Ej, sem všickni pospíchejte, brána teď milostí,
sem bez odkladu chvátejte, vás chce mít za hosti.
Lačným chleba podává, žíznivým nápoj dává,
Matička milostí.

4. Svadební prstýnek

Kleopatra, hrdá žena, svému miláčkoví:
od lásky v tom přemožená Venuší,
ptáčkoví drahou perlu jest připila.
Ó poníženost, kamínku, diamante jasný:
ó poníženost, prstýnku, svazečku přešťastný:
bez tebe ctnost, ach, není ctnost.
Zdráva buď, Paní betlémská,
Hrabinko lauretská, Královno jeruzalemská,
Kněžno názarétská, buď pozdravena na věky.

5. Panenská láska

Sem, všickni lidé, přistupte, vy mé potěšení:
aniž ode mně odstupte, od světa zděšení,
jestli mně tak milujete, jak já vás miluji,
k věrný lásce zvolujete, v nížt já nechybují.
Toto zkusil, jehož milá jsem vždycky Rodička byla.
Nikoliv se zavozuje, jenž mně se oddává,
skutek moudrý provozuje, jenž mně sebe vzdává.
Ó vy šlechetní mládenci, hledáte-li kvítí?
Já, panna, k vašemu věnci, chci přístupu míti.
Já jsem ta běloučká růže, kterou každý trhat může.
V rytířském běhu zběhlého chcete kavaléra?
Máte Krista zmužilého: při němž velká víra.
Při něm se síla nachází, pekla se nebojí.
Jako lev k boji vychází, před světem obstojí.
Neutíkal, svědčí rány: roťřískal pekelné brány.

Mnozí v světě urozeni, fendříší, hejtmané:
byli by s koně sraženi, kdybys, Kriste Pane,
nebyl přiskočil k pomoci, a ruku nepodal,
chránil jsi je ve dne v noci, jenž jich svět byl prodal.
A to pro mé přimlouvání, ráčils činit smilování.

6. Žehnání s světem

Ach, jak ve mně srdce hoří! ach, sotva že jen neshoří!
láska mně na svět zplodila, láska se se mnou zrodila,
život můj jest milování, i má smrt jest milování.
Ach, člověče, nechej světa, sic bude po tobě veta,
láska Boží trvá stále, mimo ní jest vše nestalé.
Milůj Boha bez přestání, v něm tvé stálé mívej stání.
Již, již jsem se probudila, a smysly své jsem vzbudila.
Již vím, již vím co činiti, již vím, co Bůh můj chce míti.
Márný světe, měj se dobře, s tebou trvat jest mé hoře.

7. Duchovní svadební lázeň

Díl první. Již jest lázeň zatopená, ó lidé, pospěšte,
není-li mysl stopená, jiné vše zavěšte.
Však jste dosti pošpíněni, čistého oudu v vás není,
pro tak těžké provinění.
Cokoliv jest nečistého, k svadbě se nehodí,
hosta žádám umytého, sice se vyhodí,
Hříchem jestli zapácháte, ke mně se nedomakáte,
hroznou nelibku spácháte.

Díl druhý. Petr zapřel svého Pána, proto koutu hledal,
K pláči ta jej hnala rána, Kristus jej vyhledal.
Pod zem se plačící schovám,
tak se tam dlouho zachovám,
až se milostí dochovám.

8. Duši věno

Povstaň, srdce milující, Ženicha vyprovázej,
zní trouba tě volající, k jeho svadbě vycházej,
O půlnoci on vychází a jde naproti tobě,
s prázdnou rukou nepřichází, věnem tě loudí k sobě.
Sem přistupte, urození, a vaše věno spatřte.

Od šlechetností zplození na marnost víc nepatřte.
Zlatý řetěz přijímejte, mých rukou drahé dílo:
s světem víc spolku nemějte, sic nebude mně mílo.
Po zboží jestli dychtíte: v nebi se to nachází.
Jestli světem pohrzíte: vstříc vám ono vychází.
Vezdejší zlato jest bláto, chotě má, je nehledej,
pošplíchá tě hlína tato: jiný poklad vyhledej.

9. Andělské přátelství

Nebeští kavalérové, vinšujte štěstí.
Vy jste mé svadby družbové:
vedte z neštěstí Nevěstu mou, vám se věří.
Mně a vám se ona svěří.
Vedte ji, andělé, ke mně, archandělé.
Ó Michale, můj rytíři, meč již vytáhni.
Ó věrný duších vartýři,
tě nevyhání žádná z tvé moci zchytralost,
v tobě jest obrova stálost, veď milou mou ke mně,
přej hostinu ve mně.
A tak se ke mně dostane Choti má milá.
Nic proti ni nepovstane hříšného díla.
Ty ji stále buď při boku, popřej ji tvého poskoku.
Ten ať jest tvůj tanec: zhyne pekla kanec.
Anjelé, mojí vudcové, ruce podejte.
Nebeské svadby družbové, mne Kristu dejte.
S kterým bych se radovala a na věky hodovala.
V nebeském paláce k té pomozte lásce.

10. Svadební věneček

Posypte mne s kvítkami, s ruží a s lilium.
Obložte mne s kytkami, spojte convalium.
Mé srdce v mdlobě leží: to žádá lékařství.
Ode mne můj duch běží, nedbá na cisařství.
Vějme věnce k veseli, láska, podej kvítí,
budme přitom veseli. Ty mne budeš míti.
Jiných všech se vzdalují:
svítězilas, láska. Tebe, Kriste, miluji, drahá srdce částko.
Zbití jsou nepřatelé: panenky, zpívejte.
Anděle jsou přátelé: věnečkem zahrejte.
K svadbě směle přistupte, již Ženich vychází.
Z těla, z světa vystupte, Ježíš k vám přichází.

11. Den svadební

Začněte, panny, zpívati, natáhněte hlásky.
Sluší se teď radovati.

Den jest Božské lásky, Cecilia varhanice,
hrej, spoj sobě panen více.

Andělé měchy zdvíhají,
též k tvým varhanům zpívají.

Srovnávají se hlasové při zdejší muzice.

Dyškantové a basové, triply jsou v písničce.

Tuť ti všickni prozpíváme, pauzy žádný zde nemáme.

Loutny v rukou nemlčejí, housle, trouby, bubny zněj.

Velká jest zde mzda, náhrada, poslyšte, křesťaně,
kterou dává ta zahrada, jenž věčně zůstane.

K této svadbě ve dne, v nocí pospíchejme ku pomoci.
Přispěj, ó Ženichu Pane, Kriste dej, ať tak se stane.

12. Domácí vojna mezi duší a tělem

Kdež pospícháš, hříšné tělo? zdaližs konce nevidělo?
těch ubohých dušiček, těch povolných drůžiček.

Tebe Pán Bůh a mne stvořil, tebe jest mně on připojil.

Máme jemu sloužiti, nebesa vysloužiti.

Šlechetně spolu krácejme, srozumění svatě mějme.
Nemilůjme jen Boha, všecko trpme pro Boha.

13. Smutek bláznivých panen

Ó žalostné dřímání!

přivedlo nás k zmrhání tak drahého času,
tak milého kvasu.

Otevřete dvěře: nebezpečno v té hře.

Pryč stříbro, pryč zlato, podvodné světa bláto.

Pryč roucho to stkvostné, ach, kyžs bylo sprostné!

Jak draze platíme, se nevyplatíme.

Ta na světě zvířátka a v povětří ptáčátka a v moří rybičky
nejsou tak bídničké jak my odsouzené, panenky zděšené.

Vždy se v síře topíme, v smůle, ohni potíme.

Již s námi jest veta.

Opusťte vy světa, jenž ještě milosti můžete nabyt dosti.

